



ניצחון האהבה על פני הלהב"ה: על הטרדה מאיימת, חופש הביטוי וגבולותיו

מתן ספקטור*

"כי עצה כפנות אנהגה, קשה כשאל קנאה,
רשפיה רשפי אש, שלקהבתייה"
(שיר השירים ח' 6)

1. פתח דבר 2. פרשת מנצור הלכה למעשה: א. מה לבית משפט שלום ולדיון בשאלות חוקתיות? ב. צו למניעת הטרדה מאיימת - מתן הגנה למטריד או למוטרד? ג. היקף הזכות לחופש הביטוי והחריג החל בענייננו ד. מחשבות מסכמות.

1. פתח דבר:

בחדש אוגוסט 2014 געשה מדינת ישראל נוכח סבב הלחימה בעזה – מבצע "צוק איתן". אולם מלבד העיסוק בדם, מוות ואבק שריפה, עסקה החברה הישראלית גם בסיפורם של בני הזוג מחמוד מנצור ומורל מלכה אשר חפצו להתנות אהבתם בכרית נישואים. רצונם המפורש של בני הזוג הביא לפרסומים רבים בתקשורת וזכה לסיקור רב.¹ בד בבד לפרסומים אלה, היה בפרשה זו כדי ללמד על הסיכוי ההולך ופוחת להשגת דו קיום בין ערבים ליהודים החיים על אותה פיסת אדמה.

* מוסמך במשפטים, בית הספר למשפטים ע"ש חיים שטריקס, המסלול האקדמי המכללה למנהל. אני מודה לפרופ' ארנה בן-נפתלי על מתן ההזדמנות לכתוב רשימה זו ועל הערותיה החשובות.
1 ראו למשל אילן ליאור "ביהמ"ש: פעילי להב"ה יורשו להפגין 200 מטר מחתונת הזוג היהודי-ערבי" הארץ – חדשות 17.8.2014 1.2408083 www.haaretz.co.il/news/education/1.2408083; "חתונת מחמוד



פרשה זו מצאה לה ביטוי גם במרחב המשפטי עת בחרו בני הזוג מנצור לבוא בשערי בית משפט השלום בראשון לציון. החלטת בית המשפט בעניין **מנצור**,² אשר תדון בהרחבה בהמשך, נתפסת לכאורה כזניחה וחסרת חשיבות, אולם יש בה כדי להביא לעולם תוצאה מורכבת ומסוכנת. לפיכך, רשימה זו תבקש להתמקד בעיקר בהחלטתו הקונקרטי של בית משפט השלום בעניין **מנצור**.

הדין בעניין **מנצור**, והחלטת בית המשפט שניתנה כפועל יוצא מכך, חושפת שאלות משפטיות חוקתיות בדבר גבולות חופש הביטוי, כגון: האיזון הראוי בין הזכות לפרטיות ובין זכות המחאה וההפגנה, וכך גם שאלה בדבר האיזון הראוי שבין הזכות לחופש הביטוי אל מול מתן לגיטימציה מפורשת למעשים אלימים אשר נועדו לשרת מטרות גזעניות. אבקש להתמקד בסוגיית האיזון הראוי שבין הזכות לחופש הביטוי לבין היקף ההיתר הניתן למעשים וביטויים אלימים שנועדו כאמור לשרת מטרות פסולות.

מדובר בהחלטת בית המשפט במסגרת בקשתו של מר מחמוד מנצור למתן צו מניעה אשר יאסור על קיום מחאה נגדו וצו למניעת הטרדה מאיימת כנגד חברי ארגון להב"ה (הארגון "למניעת התבוללות בארץ הקודש") אשר ניסו, באמצעות הטרדות ואיומים על חייו, להניא אותו מלשאת את בחירת ליבו לאישה.³

אבקש לטעון כי בעניין **מנצור**, האיזון האמור שערך בית המשפט היה שגוי, שכן הוא יצר במו ידיו החלטה המעניקה דרור לבריונות ולפעילות אלימה וגזענית בעוד שזכויות כגון הזכות לפרטיות, חיים וכבוד נרמסו. למעשה, בית המשפט אשר דן בבקשת בני הזוג שהוגשה מכוח החוק למניעת הטרדה מאיימת,⁴ שם עיקר יהבו בהיבטים הפורמאליים בלבד משל היו תכלית המשפט הישראלי וכאילו לא דר בקרבנו גם המשפט החוקתי המעגן את זכויות האדם על פי הדין ומכוח הפסיקה. בהתבסס על הנימוקים שידונו בהמשך, דומני כי החלטת בית המשפט האמורה, לא זו בלבד שהינה שגויה, אלא שיש בה כדי להעניק לגיטימציה ואף היתר פורמאלי לביטויי גזענות מפורשים.

ומורל: 'נלחמו על אהבתם' **תל-אביב טיימס** 18.4.2014 www.tel-avivtimes.com/22548#.VNubgVIfrs; חסן שעלאן "מחמוד ומורל מתחתנים: לא ישברו אותנו" **Ynet – חדשות** 17.8.2014 www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4559266,00.html

(נבדקו לאחרונה: 18.4.2015).
2 ה"ט (שלום ראשל"צ) 22930-08-14 **מנצור נ' ארגון להב"ה** (פורסם בנבו, 17.8.2014) (להלן: "ההחלטה" או עניין "מנצור").

3 להרחבה על ארגון להב"ה ותורתו, ראו www.leava.co.il (נבדק לאחרונה: 18.4.2015).
4 חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001 (להלן: "החוק" או "החוק למניעת הטרדה מאיימת").



ניצחון האהבה על פני הלהב"ה: על הטרדה מאיימת, חופש הביטוי וגבולותיו

סבורני כי אף אם נבחן את החלטתו הקונקרטי של בית משפט השלום בעניין בקשתו של מר מנצור להוצאת הצו האמור מכוח החוק למניעת הטרדה מאיימת, ניווכח כי שגה בית המשפט בכך שלא נעתר לבקשה. כפי שיובהר בהמשך, לאור קריאת פרוטוקול הדיון והחלטת בית המשפט בעניין מנצור, מתגבש הרושם כי דווקא זכויות המטרידים זכו לבכורה ואילו המוטרים, אותו קורבן אשר כבר נאלץ להתמודד עם איומים על חייו וחיי קרוביו, קד קידה בחשש כבד ובעצב רב, לתכתיבי בית המשפט עד כדי ויתור על זכויותיו הטבעיות.

בשולי הדברים, ומבלי להרחיב הדיון בנושא, יצוין כי במדינה הנעדרת הפרדה בין דת למדינה, אשר עקרונות הדת בה זוכים לעליונות אל מול זכויות מתנגשות אחרות, לא יהיה זה אפשרי לבני זוג, המשתייכים לדתות שונות, לבוא בברית נישואים באופן גלוי מבלי שימצאו עצמם נרדפים, קל וחומר עת מדובר בנישואים בין אישה יהודייה לגבר מוסלמי. אי לכך, ולאור העובדה שסוגיית הנישואים במדינת ישראל מתאפשרת על פי חוקי הדת בלבד,⁵ נאלצה מורל מלכה להתאסלם על מנת שיתאפשר לה להינשא לאהוב ליבה המוסלמי.

נוכח התאסלמותה של מורל מלכה עוד בטרם הנישואים, נראה כי גילוי הסלידה מחתונת בני הזוג נובעת בעיקר מהמוטיב האתני ולא דווקא הדתי. נראה כי לא הייתה נשמעת בת קול כה עוצמתית אילולא גבר ערכי ישראלי היה בוחר לשאת אישה יהודייה הנעדרת אזרחות ישראלית. הואיל וסוגיה מעניינת זו כבר נדונה באופן מאיר עיניים,⁶ אבקש להמשיך ולהתמקד כאמור בהחלטת בית המשפט השלום בעניין מנצור.

2. פרשת מנצור הלכה למעשה:

הסוגיה האמורה נסובה סביב בקשה שהוגשה לבית המשפט במסגרת הליך משפטי המכונה "הטרדה מאיימת" וכן בקשה להוצאת צו מניעה לקיום התקהלות אלימה ומסיתה במקום בו התפתדו בני הזוג מנצור לקיים את חתונתם. הבקשה בדבר הטרדה מאיימת הוגשה לבית המשפט במסגרת החוק למניעת הטרדה מאיימת אשר תכליתו, כפי המוטעם בסעיף 1 לחוק, להגן על אדם מפני פגיעה בשלוות חייו,

⁵ אייל גרוס ושני שישה "חתונת הדמים: על משפחה, פרטיות והזכות להפגין" המשפט ברשת: זכויות אדם מבזקי הארות

פסיקה11,39(פברואר2015)

http://www.colman.ac.il/research/research_institute/katedra_HumanRights/Psika/Documents/39/39_feb2015_3_gross.pdf

שם.⁶



בפרטיותו, בחירותו או בגופו, בידי אדם אחר שנקט נגדו הטרדה מאיימת או שפגע בגופו.

במסגרת ההליך המשפטי האמור, נתבקש בית המשפט להכריע בבקשה להוצאת צו מניעה במעמד צד אחד לקיום ההפגנה וכן להוציא צו למניעת הטרדה מאיימת. די בעיון בפרוטוקול הדיון ובהחלטת בית המשפט שניתנה במסגרתו כדי להסיק כי הדיון שהתקיים בבקשות האמורות היה עקר.

תגובת המשיבים – ארגון להב"ה והעומד בראשו, מר בנצי גופשטיין – התמקדה במספר טענות מקדמיות אשר מכוחן נתבקש בית המשפט לדחות על הסף את שתי הבקשות האמורות. כך, טענו המשיבים כי בית המשפט נעדר סמכות עניינית לדון בסוגיה וכי הסמכות לאסור על קיום מחאה של אדם פרטי נתונה אך ורק לבג"ץ ולא לאינסטנציה שיפוטית כגון דא. בנוסף, טענו המשיבים כי יש לדחות את הבקשה משום שלא צורף לה כתב התחייבות עצמית לפיה מתחייב המבקש לפצות את המשיב 2, מר גופשטיין, אם ותדחה הבקשה, כקבוע בס' 365(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד – 1984. בעניין ההליך למניעת הטרדה מאיימת, טענו המשיבים כי זה חל רק כנגד אדם ספציפי ולא כנגד ארגון.⁷

אל טענות אלה של המשיבים, אשר ביקשו להיתלות בנימוקים דווקנים והתחמקו מלהשיב לגופם של דברים, הגיב המבקש בהביאו נימוקים מהותיים לצדקת הבקשה. כך, הוסבר כי הגשת הבקשות הן פועל יוצא של מעשי הבריונות וההטרדות המופנות כלפיו, לרבות שיחות טלפון חסויות מאנשים המזדהים כחברי ארגון להב"ה וקוראים לרצח של מר מנצור, רעייתו לעתיד ובני משפחתו. המבקש אף הסתמך על ס' 75 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד – 1984 הקובע כי כל בית משפט הדן בעניין אזרחי מוסמך לתת צו עשה וצו לא – תעשה, צו ביצוע בעין וכל סעד אחר, ככל שיראה לנכון בנסיבות שלפניו. למען ביסוס טענותיו, המבקש אף הביא קטעי וידאו אשר ממחישים את השקפת עולמם הקיצונית של חברי ארגון להב"ה, לרבות ביטויים הקוראים לנהוג באלימות כדי למנוע נישואים בין יהודייה לערבי,⁸ על אף שכאמור גב' מלכה התאסלמה מבעוד מועד.

⁷ עמ' 4 לפרוטוקול הדיון מיום 17.8.2014 בעניין מנצור, לעיל ה"ש 2.
⁸ שם, בעמ' 5.



ניצחון האהבה על פני הלהב"ה: על הטרדה מאיימת, חופש הביטוי וגבולותיו

המבקש ציין כי דחיית הבקשה להוצאת צו מניעה לקיום המחאה עלולה לגרום לנזק בגוף או בנפש ולמעשה המשיך לבסס טענותיו בנימוקים מהותיים. בנוסף, המבקש הציג בפני בית המשפט את השאלה המשפטית המרכזית שעניינה באיזון הנדרש שיש לערוך בין הזכות לחופש הביטוי, ובכללה גם הזכות להפגין, ובין חירותו של הפרט לבחור לקיים טקס נישואים בפני כולא עלמא.

בהחלטתו, ציין בית המשפט כי לא קם כל חשש לפגיעה בחופש הביטוי שכן לא נאסר על חברי ארגון להב"ה להביע מחאה או אף לקיים הפגנה כנגד טקס החתונה, אלא הם נתבקשו כי הדבר ייעשה במרוחק ממקום קיום הטקס על מנת למנוע חיכוך והפרעה לבעלי השמחה וקרוביהם.

לאור האמור, קבע תחילה בית המשפט כי יש להתיר את קיום המחאה האמורה על תנאי שתקיים במרחק של 500 מטר לפחות ממקום עריכת החתונה. לשם השגת פשרה, נאות המבקש להסדר המוצע על ידי בית המשפט, אלא שדווקא המשיבים הערימו קושי בעניין וטענו כי הם מסרבים לקיים הפגנה במיקום אשר לא יהיה "אפקטיבי" מבחינתם.

לא זו אף זו, אף נציגי המשטרה, אנשי שמירת הסדר והחוק במדינה, יעצו עצת אחיתופל והמליצו להתיר את קיום המחאה במקום בו מתקיים קשר עין עם הבאים בשעריו של מקום עריכת טקס החתונה, דבר המשרת את חברי ארגון להב"ה המעוניינים לעלוב בבני הזוג, משפחותיהם וקרוביהם ולזרוע בהם פחד. לבסוף, הוחלט כי המחאה תיערך במרחק של 150–200 מטרים ממקום עריכת טקס הנישואים, על מנת לא לפגוע, רחמנא ליצלן, באפקטיביות המחאה.

לכאורה, נראה כי הדברים הגיעו לכדי פתרון הולם שכן הוסכם כי יינתן צו הדדי לפיו יאסר על כל אחד מהצדדים לפנות האחד למשנהו לתקופה של 90 ימים. אף על פי כן, ברור כי אין בכך די כדי לרפא את הפגם שנוצר על ידי מתן ההיתר האמור לביצוע המחאה במרחק של 150–200 מטרים ממקום עריכת הטקס.

מה לבית משפט שלום ולדיון בשאלות חוקתיות?

יטען הטוען כי אינסטנציה זו של בית משפט שלום נעדרת את הסמכות והכישורים לדון בסוגיות מהותיות הרוח גורל ולבצע איזון בזכויות חוקתיות מתנגשות. ברם, נראה כי היכל הצדק, אף אם מדובר בבית משפט שלום, איננו אמור להתעלם משיח זכויות האדם הגלום בפרשה כגון דא ואם סבר כי הוא אכן נעדר את הסמכות האמורה לדון בכך, היה עליו להעביר את הדיון אל בג"ץ ויפה שעה אחת קודם.



החוק למניעת הטרדה מאיימת מבטא דוגמה אחת מיני רבות בהן מצא המחוקק להעניק לבית משפט השלום סמכות מפורשת לדון בסוגיות אשר טומנות בחובן את הצורך לבצע איזון באינטרסים הנגזרים מזכויות חוקתיות. המשפט החוקתי ושיח זכויות האדם אינם רק נחלתו של בית המשפט העליון. כך למשל, בית משפט השלום נדרש לפסוק בתביעות המוגשות מכוח חוק איסור לשון הרע⁹ אשר מקורו באיזון שבין הזכות לחופש הביטוי ובין הזכות לכבוד או בתביעות אשר מוגשות מכוח חוק איסור הפליה¹⁰ המציב את זכות הקניין אל מול הזכות לשוויון וכבוד. לפיכך, נראה כי לאור הקבוע מפורשות בחוק למניעת הטרדה מאיימת, היה מחויב בית משפט השלום בראשון לציון לדון בסוגיה מהותית זו, הטומנת בחובה מטענים פוליטיים, ואף לבחון את ההיבטים הערכיים המצויים בה שכן להחלטת בית המשפט השלכות אופרטיביות ומשמעותיות.

כאמור, בפרשת **מנצור**, בית המשפט בחר להתעלם משיח זכויות האדם. קריאת פרוטוקול הדיון והחלטת בית המשפט הנזכרים לעיל מלמדת כי בית המשפט מדמה את המובא בפניו לסכסוך שכנים ודן בהיבטים הפורמאליים בלבד תוך התעלמות מוחלטת משיח זכויות האדם. לשון אחר, היה מקום לעמוד על הפגיעה הקשה בזכות הפרט לחירות, אשר מצאה לה זה מכבר עיגון חוקתי בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, אך הדבר לא נעשה. ממילא, בכך מנע בית המשפט את הצורך לערוך את האיזון הראוי אשר היה מבסס את הנימוקים למתן הגנה לבני הזוג מנצור.

צו למניעת הטרדה מאיימת - מתן הגנה למטריד או למטרד?

נוכח ההסדר הנורמטיבי המתואר לעיל נראה כי הנסיבות המתקיימות בענייננו חייבו בהוצאת צו למניעת הטרדה מאיימת שכן אכן התקבלו איומים על חייהם של מבקשי הצו וכמובן שהתעורר חשש לפגיעה בפרטיותם ובשלוותם של בני הזוג וקרוביהם.¹¹ על כן, סברו לתומם מבקשי הצו, מר מנצור והגב' מלכה, כי פניה אל בית המשפט תועיל ותאפשר להם לקיים את טקס הנישואים באין מפריע. ברם, בני הזוג אולצו להשיב בחיוב

⁹ חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965.

¹⁰ חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים התשס"א-2000.

¹¹ הלכת מנצור, לעיל ה"ש 2, בעמ' 5. ראו דברי בא כוח המבקש בעמ' 5 לפרוטוקול הדיון מיום 17.8.2014: "אומר לבית המשפט שכאשר מדובר באדם שמקבל שיחות טלפון ממספרים חסויים, מאנשים שמציגים עצמם כחברים בארגון להב"ה וקוראים לרצח שלו, של בני משפחתו ושל רעייתו לעתיד, הם מציגים עצמם כחברים בארגון להב"ה. ברור שההתבטאויות שאני מיד אציג וחלקן מובאות במסמכים, כנגד המשיב 2, לגבי הצו להטרדה מאיימת הן ברורות ואני צריך להראות פחות מראיות לכאורה והראיתי מעבר".



ניצחון האהבה על פני הלהב"ה: על הטרדה מאיימת, חופש הביטוי וגבולותיו

להסכם הפשרה שהוצע להם, ואם תמצוי אשר נכפה עליהם על ידי בית המשפט. לשון אחר, בני הזוג ביקשו כי בית המשפט יגונן עליהם מפני פעילותו הגזענית והבריונות של ארגון להב"ה, ואף סברו לתומם כי בית המשפט יעשה שימוש בסמכויות המוענקות לו מכוח החוק לשם נטרול מעשי הבריונות, אולם דווקא מצאו עצמם יוצאים את שערי של היכל הצדק, בית המשפט השלום בראשון לציון, בעודם כפופי ראש וחבולים. ובמה דברים אמורים?

המושג "הטרדה מאיימת" (Stalking), מתייחס לדפוסי התנהגות הכוללים הטרדות ואיומים מסוגים שונים, אשר פוגעים בשלוות חיו, בפרטיותו או בגופו של אדם, ועל פי ניסיון החיים המצטבר, מקימים אף חשש לפגיעה בגופו או בחייו של האדם המטרד. מרבית המעשים המצטרפים יחד לכדי הטרדה מאיימת מהווים, כל אחד בפני עצמו, עבירה פלילית.¹²

לפיכך, עת שוכנע כי קיים חשש להטרדה מאיימת כנגד מאן דהו, רשאי בית משפט השלום להוציא צו אשר יאסור על הפוגע להטריד את מבקש הצו, לאיים עליו, לבלוש אחריו, לארוב לו, להתחקות אחר תנועותיו או מעשיו, לפגוע בפרטיותו, ליצור עמו כל קשר, להימצא במרחק מסוים ממגוריו או ממקום שהנפגע נוהג להימצא בו בקביעות.¹³

למותר לציין כי בתי המשפט נדרשים לדון בבקשות למתן צו מכוח החוק למניעת הטרדה מאיימת חדשות לבקרים. לפיכך, נהיר כי סוגיה זו אף נדונה לא אחת וקיימות קביעות מפורשות של בית המשפט העליון בנדון,¹⁴ ולכן תמוהה מדוע בעניין **מנצור** לא נזכרו אותן קביעות מפורשות. למותר לציין שעובדה זו מעידה כי אכן לא התקיים דיון ענייני בבקשתו של מר מנצור.

מעניין בהקשר זה להיזכר בעניין **פדרמן**.¹⁵ כאן דובר בערר שהגיש פעיל הימין הקיצוני, נועם פדרמן, כנגד צו למניעת הטרדה מאיימת שהוצא נגדו ונגד שותפיו. צו זה הוצא נגד מר פדרמן ושותפיו משום שהפגינו מול ביתו של תא"ל נועם תיבון, הניפו שלטים עליהם נכתב "מי שמגרש יהודים לא ראוי לשרת בצה"ל" וקראו קריאות כגון: "נועם, ככה אתה עושה, משאיר את אשתך לבר בבית"; "נועם תיבון בוגד וכן נועם

¹² דברי הסבר להצעת חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"א-2001, מס' פ/2525 ופ/2336.

¹³ ס' 5 לחוק, לעיל ה"ש 4.

¹⁴ רע"פ 10462/03 **הלינור הראור נ' מדינת ישראל**, פ"ד ס(2) 70, 83-85; רע"א 2327/11 **פלוני נ' פלוני** (פורסם בנבו, 28.4.2011); רע"א 4020/13 **אסף יניב נ' יצחק פז** (פורסם בנבו, 13.6.2013).

¹⁵ בש"פ 2386/09 **פדרמן נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 30.3.2009).



תיכון רשע". יובהר כי הצו האמור הוצא ביוזמת המשטרה אשר טענה כי יש בקריאות האמורות כדי להוות עבירת איומים וכי פעולות העוררים מעלות חשש לפגיעה ממשית בשלוות חייהם של תא"ל תיכון ובני משפחתו.

בית המשפט העליון אימץ את קביעת בית משפט קמא אשר קבע כי באיזון בין הזכות לפרטיות ובין זכות ההפגנה, גוברת הראשונה. כן נקבע כי על פדרמן וחבריו הוטלו סנקציות מקלות אשר תכליתן לאיין את המסוכנות הנקודתית שנבעה ממעשיהם ואת החשש כי אם ימצאו בקרבת משפחת תיכון, ימשיכו לנסות ולהלך אימים על המשפחה ואולי אף מעבר לכך. אחר דיון ענייני ומהותי בשאלת האיזון בין הזכויות המתנגשות, אסר בית המשפט העליון על פדרמן ליצור קשר עם תא"ל תיכון ובני משפחתו, או להטרידם בכל צורה; להתקרב למרחק הפחות מקילומטר מביתו של תא"ל תיכון; ולעקוב אחר תנועותיהם של תא"ל תיכון ובני משפחתו, וכל זאת מכוח ס' 4(א) לחוק למניעת הטרדה מאיימת.

לאור המפורט בעניין **מנצור** ונוכח הלכת **פדרמן**, האם קיים ספק כי מתעורר חשש קונקרטי לחייהם של בני הזוג **מנצור** או משפחותיהם? עת מוגשת לפתחו בקשה מכוח החוק למניעת הטרדה מאיימת, כל שנדרש בית המשפט הוא להכריע בראש ובראשונה אם אכן קיים חשש לפגיעה במבקש הצו או קרוביו. אי לכך, כיצד קרה שדווקא המאיים הכתיב את דרישותיו לבית המשפט ואף עמד על קיומה של הפגנה "אפקטיבית" כלשונו, בעוד שהמאויים נאלץ להיכנע להסדר מסוכן מחשש כי בית המשפט ידחה לגמרי את בקשתו להוצאת הצו האמור. תִּפְתִּי בפרוטוקול הדיון בפרשת **מנצור** לאורכו ולרוחבו ולא מצאתי כי נערך דיון ענייני בשאלת חששו של המוטרד או כי נבחן האם מעשי המטרידים נכללים תחת המונח "הטרדה מאיימת". למותר לציין כי דיון בשאלת האיזון בין זכויות המתדיינים המתנגשות נעדר מפרוטוקול הדיון בעניין **מנצור**. הייתכן כי בית המשפט לא נדרש לאיזון האמור משום שהוא רואה את מר **מנצור**, ערבי ישראלי הנמנה על קבוצת מיעוט, כמי שנעדר זכויות? כלומר, שכבודו וזכויותיו של מר **מנצור** הן נקודת העיוורון שלו?

ניתן להבחין בנקל כי על פי קביעת בית המשפט העליון, קיום מחאה במרחק של קילומטר אינה פוגמת באפקטיביות הביטוי והמחאה, ויוזכר כי בעניין **מנצור** קיבל בית המשפט את טענת המשיבים, מר גופשטיין וחבריו פורעי הסדר, כי קיום מחאה במרחק העולה על 200 מטרים ממקום עריכת החתונה עלול לפגוע באפקטיביות המחאה.

יתר על כן, בפרשת **פדרמן** לא נזכר ביטוי מפורש הקורא לאלימות או רצח כנגד תא"ל תיכון או משפחתו, אך המדינה, באמצעות המשטרה, יזמה הוצאת צו כדי לנטרל את הגורם המאיים. בעניין **מנצור** לא זו בלבד שהמשטרה נמנעה מליזום הוצאת צו, אלא



ניצחון האהבה על פני הלהב"ה: על הטרדה מאיימת, חופש הביטוי וגבולותיו

אף בחרה לשתוק ונמנעה מלהביע תמיכה בבקשת בני הזוג מנצור להוצאת הצו האמור. על כן, מדוע דין אחד כלפי גנרל ישראלי ומשפחתו ודין אחר כלפי אזרח ישראלי ערבי ומשפחתו?

נראה כי העובדה שמר מנצור משתייך לקבוצת מיעוט מוחלשת, ובוודאי מופלית, השפיעה רבות על החלטת המשטרה. דומני כי אף החלטת בית משפט השלום, אשר כאמור התעלמה לחלוטין מהלכות בית המשפט העליון וחרגה מהן, הושפעה כנראה מאותן נסיבות עד כי הדין והצדק התפוגגו להם דווקא במשכנו של הצדק.

היקף הזכות לחופש הביטוי והחריג החל בענייננו

הזכות לחופש הביטוי היא אכן זכות חוקתית בלתי מנויה אשר נכללת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו מכוח הפסיקה.¹⁶ בית המשפט העליון נדרש לאזן בין זכויות וערכים מתנגשים עוד מקדמת דנא¹⁷ וקבע הלכות בעניין מכוח הסדר חוקתי המסמיך אותו לכך מפורשות.¹⁸ אכן בפרשת כהנא¹⁹ נקבע כי הזכות לחופש הביטוי גוברת על החלטת רשות השידור למנוע את שידור ביטויי הגזעניים של ח"כ מאיר כהנא בטלוויזיה, אולם שם הפגיעה בפרט לא הייתה קונקרטיית כפי שהתקיים בענייננו. אף בעניין סיעת כך²⁰ העניק בג"ץ היתר להגיש הצעות חוק המבקשות לחוקק חוקי גזע מקוממים במדינת ישראל, אולם גם שם הצעת החוק לא הביאה לפגיעה קונקרטיית במאן דהו (וגם לא זכתה לרוב הנדרש לשם חקיקתה בספר החוקים הישראלי). על כן, ולאור העובדה כי לא התעוררה בפרשות אלה פגיעה ברורה ומידית בכבוד הבריות, היה מקום להעניק את הבכורה לזכות לחופש הביטוי, הגם שדובר בביטוי מתעב.

מן הזכות לחופש הביטוי נגזרת אף הזכות להפגין ולמחות, החיונית לקיומה של חברה דמוקרטית בריאה,²¹ וכבר נקבע כי על המדינה להשקיע אמצעים ומאמצים רבים

¹⁶ ראו למשל בג"ץ 316/03 בכרי נ' המועצה לביקורת סרטים, פ"ד נח(1) 249 (2003), פס' 9 לפסק דינה של השופטת דורנר.

¹⁷ ראו למשל בג"ץ 73/53 קול העם נ' שר הפנים, פ"ד ז(2) 871 (1953).

¹⁸ ס' 15 (ג) לחוק יסוד: השפיטה, מעניק לבית המשפט העליון, בשבתו כבג"ץ, סמכות לדון בעניינים כאשר הוא רואה צורך לתת בהם סעד למען הצדק.

¹⁹ בג"ץ 399/85 כהנא נ' הוועד המנהל של רשות השידור, פ"ד מא(3) 255 (1987) (להלן: עניין "כהנא").

²⁰ בג"ץ 73/85 סיעת "כך" נ' יושב-ראש הכנסת, פ"ד לט(3) 141 (1985) (להלן: עניין "סיעת כך").

²¹ בג"ץ 153/83 לוי ואח' נ' מפקד המחוז הדרומי של משטרת ישראל, פ"ד לח(2) 393, 398 (1984).



כדי לאפשר קיומה של הפגנה ומחאה,²² אולם אין מדובר בזכות מוחלטת וחסרת גבולות שכן לא ניתן לאפשר הפקרות בשם הזכות לחופש הביטוי.²³ ודוק, עינינו הרואות כי עת התעורר חשש לפגיעה קונקרטיה בזכויות הפרט ובסדר הציבורי, נסוגה הזכות לחופש הביטוי ונאלצה לפנות את המלכות לזכויות ואינטרסים אחרים שניצבו מולה. מגמה זו שרירה וקיימת בבג"ץ כעולה מפסיקות מאוחרות יותר.²⁴

גם במקרים בהם נתנה עדיפות לחופש הביטוי והמחאה על פני אינטרסים מוגנים אחרים, זו נשענה על טעמים החסרים בפרשת **מנצור**. כך, למשל, בפרשת **דיין**²⁵ אומנם חלה התנגשות בין הזכות לחופש הביטוי לבין הפגיעה הקונקרטיה בפרט, הרב עובדיה יוסף, אולם שם דובר במעונו הפרטי של איש ציבור אשר שימש לפעילות ציבורית ופוליטית. לפיכך, מצא בית המשפט לאפשר משמרת מחאה מצומצמת מול ביתו של הרב יוסף באופן אשר יבטיח את חופש הביטוי, אך ימזער באופן ניכר, עד לכדי מינימום, את הפגיעה בפרטיות ובסדר הציבורי. ואולם, במובחן מנסיבותיה של פרשת **דיין** העוסקת בבקשה לקיים מחאה מול מעונו של איש ציבור, עוסקת פרשת **מנצור** בבני זוג, אשר אף לא אחד מהם או בני משפחותיהם מסווגים כאנשי ציבור, ולכן לא חלה כל הצדקה לפגוע בזכותם הטבעית לפרטיות. יתר על כן, למותר לציין כי בענייננו המחאה לא נועדה לשם הפצת ביטוי זה או אחר, כי אם למען הטלת מורא בקרב מי שחפצה נפשו להקשר בכרית הנישואים עם מי שנולדה כבת דת אחרת.²⁶

כך, גם בפרשת **אינדור**²⁷ נדונה בקשת העותר להפיץ ברבים שלט אשר תוכנו: "יוסף שריד משת"פ של ערפאת". בית המשפט התיר את פרסום השלט תוך העדפה ברורה לזכות לחופש הביטוי, אלא שגם שם דובר בביטוי מחאה פוליטי כנגד נבחר ציבור אשר בחר לפסוע בדרך החיים הציבוריים ובענייננו מדובר כאמור באנשים פרטיים. בעניין **עמותת בצדק**²⁸ נדונה בקשת עותרים לקיים הפגנה בסמוך לביִתה הפרטי של חברה

22 בג"ץ 2557/05 **מטה הרוב נ' משטרת ישראל**, פ"ד סב(1) 200 (2006).
23 אהרן ברק "חופש הביטוי ומגבלותיו" **הפרקליט** מ 5, 13–19 (1991) (להלן: "**ברק**").
24 ראו למשל בג"ץ 333/09 **בן גביר נ' מפקד מחוז ירושלים** (פורסם בנבו, 18.4.2010). שם, דחה בית המשפט את בקשת העותרים לאפשר להם לצעוד בהפגנה במרכז העיר ירושלים כאשר הם נושאים את דגלי כהנא וזאת לאור החשש מפני הפרת הסדר הציבורי.
25 בג"ץ 2481/93 **דיין נ' מפקד מחוז ירושלים**, פ"ד מח(2) 456 (1994) (להלן: עניין "**דיין**").
26 כאמור, נוכח התאסלמותה של הכלה המיועדת, אין מדובר בנישואי תערוכת בין בני דתות אחרות כי אם בעירוב על רקע מוצא אתני בלבד.
27 בג"ץ 6226/01 **אינדור נ' ראש עיריית ירושלים**, פ"ד נז(2) 157 (2002) (להלן: עניין "**אינדור**").
28 בג"ץ 2080/05 **עמותת בצדק מרכז אמריקאי ישראלי לקידום נ' המפקח הכללי של המשטרה** (פורסם בנבו, 14.1.2007) (להלן: עניין "**עמותת בצדק**").



ניצחון האהבה על פני הלהב"ה: על הטרדה מאיימת, חופש הביטוי וגבולותיו

בקהילת ישועים כאשר תכליתה הייתה למחות כנגד פעילות מסיבית המתקיימת לכאורה בבית האמור. משום שדובר בביתה הפרטי של אישה אשר כלל לא עסקה בפעילות ציבורית, קבע בית המשפט כי הזכות לפרטיות והצורך בהגנה על הספירה הפרטית גוברים על הזכות לחופש הביטוי, ולכן הוחלט לא להתיר את קיום ההפגה מול ביתה הפרטי של האישה. בעניין **עמותת בצדק** עמד בית המשפט העליון על ההבחנה בין הספירה הפרטית לזו הציבורית והכריע מפורשות כי יש להעניק את הבכורה לזכות לפרטיות על פני הזכות להפגין ולקיים מחאה.²⁹

כיצד היו נראים פני הדברים לו בעניין **עמותת בצדק** התיר בית המשפט לקיים את המחאה האמורה במרחק מצומצם מביתה של אותה אישה על מנת שמידם "האפקטיביות" ישמר? לשון אחר, כיצד היינו מגיבים לו בית המשפט העליון היה קובע כי ניתן לקיים מחאה קולנית כנגד אישה על מנת לאפשר פגיעה קונקרטי בחופש הדת שלה?

יוטעם כי בעניין **עמותת בצדק** לא דובר על מפגינים אלימים שחשפו כוונות מפורשות לפגיעה אלימה באישה או בקרוביה ובכל זאת מצא בית המשפט לאסור את קיום המחאה, קל וחומר עת מתעורר חשש קונקרטי לפגיעה בחיי אדם.

כאמור, אף כאשר מר מנצור הסכים להסדר הפשרה, המשיכו אנשי הלהב"ה להערים קושי בטענה כי הם מסרבים לקיים הפגנה במיקום לא "אפקטיבי" מבחינתם.³⁰ עובדה זו מלמדת כי חברי ארגון הלהב"ה אינם חפצים בהגנה על זכותם לחופש הביטוי, מה שחשקה בו נפשם הוא לגרום לבני הזוג מנצור ולאורחיהם לחוש תחושת פחד ומבוכה. האם בית המשפט לא השכיל להבין, מן הנימוק האמור של חברי ארגון הלהב"ה המשתמשים במונח "אפקטיביות", כי תכלית המחאה איננה דווקא להעלות את הזכות לחופש הביטוי על נס, אלא לזרוע טרור ופחד?

חמור מכך, השימוש שנעשה בזכות לחופש הביטוי, אשר משמש נימוק למתן ההיתר האמור לקיום המחאה, נועד להטיל חיל ומורא בקרב מי שחפצה נפשם לבוא בברית נישואים עם בן דת או מוצא אתני אחר. למעשה, נימוק אנשי ארגון הלהב"ה

²⁹ שם, פס' 2 לפסק הדין של המשנה לנשיאה ריבלין: "הדברים יפים, ואף מקל וחומר, בענייננו, שהרי מדובר כאן בבית פרטי שבו מקיים אדם פרטי פעילות אשר אליבא דעותרים, עולה כדי מה שהם מכנים פעילות מסיבית. אין למנוע מן העותרים את האפשרות להתבטא, להפגין ולמחות, אך גם אין להתיר חדירה לפרטיות העולה על הסביר מבחינת הזמן, המקום ודרך הביצוע".

³⁰ עמ' 9 לפרוטוקול הדיון מיום 17.8.2014 בעניין **מנצור**, לעיל ה"ש 2.



הנתמך בזכות לחופש הביטוי, מבטא שימוש בעקרונות הדמוקרטיה על מנת לחנוק את הדמוקרטיה ולמוטט את העקרונות הדמוקרטיים עליהם אמורה להיות מושתת מדינת ישראל.

אשר על כן, אף בהיבט זה של טובת הכלל, מתבקש היה לבחון את הנסיבות המובאות לפתחו של בית המשפט על פי עקרונות הדמוקרטיה המתגוננת³¹ ולקבוע כי אין להתיר את המחאה האמורה בסמוך ובקרבת מקום קיום טקס החתונה.

מחשבות מסכמות

אין חולק כי העלבונות שנאלצו לספוג בני הזוג מנצור וקרוביהם בטרם חתונתם, הביאו לפגיעה קשה בכבודם. כן גם לא ניתן להתעלם מהאיומים הפומביים והמפורשים כנגד חייהם, לרבות קריאה ברורה וחד משמעית לרצח. נראה כי ערך חיי האדם אמור לגבור גם על הזכות לחופש הביטוי ובמקרים רבים גם ערך כבוד האדם (כבודו של הפרט הנרמס בגסות רוח) יזכה לבכורה על פני הזכות לחופש הביטוי.³² יתר על כן, אף למען אינטרס הכלל, נדרש היה להגביל את הזכות לחופש הביטוי שכן מתן לגיטימציה לביטויי הגזענות האמורים, אשר התלוו להם מעשים פליליים כגון איום על חיי אדם, עלול להביא למדרון חלקלק שיפתח צוהר לפריחתם של ארגונים כגון להב"ה המבקשים, כל אחד בדרכו המופרעת, להפקיע את זכויות האדם ולמוטט את העקרונות הדמוקרטיים והחוקתיים במדינת ישראל.

זכויות האדם והאזרח כמותן כאוויר לנשימה, אמורות להימצא בכל מקום, בכל רבדי המשפט והן נפרסות לאורכו ולרוחבו. ללא אוויר, תצא נשמת הדמוקרטיה ושלטון החוק. בינתיים, דווקא בית המשפט הוא שסייע להוצאת נשמתם של חתן וכלה.

³¹ ע"ב 1/65 ירדור נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית, פ"ד יט 365 (1965), פסק דינו של השופט זוסמן.

³² ברק, לעיל ה"ש 23, בעמ' 13: "חופש הביטוי הוא ערך מרכזי לאדם ולחברה. אין הוא הערך היחיד, ואין הוא הערך החשוב ביותר. מכירים אנו בערכים נוספים, מרכזיים וחשובים: חיי האדם וכבודו הם ערכים מרכזיים [...] הבטחת קיומה, שלימותה, בטחונה ושלומה של המדינה מחייבים גם הם הגבלה על חופש הביטוי".